

Innst. S. nr. 180

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

St.meld. nr. 14 (2006-2007)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om sammen for et giftfritt miljø - forutsetninger for en trygge fremtid

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Innledning: Politikk for en giftfri fremtid

Regjeringen vil at Norge skal være et foregangsland for å hindre at kjemikalier skader helse og miljø, og Norge skal være en aktiv pådriver for strengere internasjonal regulering av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Norge skal videre ha en lederrolle i å føre flere miljøgifter inn i de internasjonale avtalene som forbyr eller strengt regulerer bruk av miljøgifter. Regjeringen vil konkret sikre at to nye stoffer; endosulfan og heksabromcyklododekan (HBCDD) blir foreslått regulert. Norge skal aktivt arbeide for en ny global avtale som stanser utslipp av kvikksølv og andre tungmetaller. Helse- og miljøfarlige kjemikalier skal være et prioritert område i bistandspolitikken.

Regjeringen ønsker at Norge skal være en aktiv pådriver for å få til et høyt beskyttelsesnivå for helse og miljø i utviklingen av det nye europeiske kjemikaliereregulverket REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals). Norge skal aktivt bidra til at helse- og miljørisikoen for prioriterte stoffer blir vurdert og at det innføres reguleringer der det er nødvendig på europeisk nivå.

Regjeringen ønsker en kunnskapsbasert forvaltning av kjemikalier, og går derfor inn for en kraftig opptrapping av forsknings- og overvåkingsinnsatsen på miljøgifter og andre helse- og miljøfarlige kjemikalier. I nordområdene har vi en unik mulighet til å følge utviklingen globalt, og Regjeringen vil legge særlig vekt på kartlegging og overvåking av miljøgifter i disse områdene.

Regjeringen ønsker at all verdiskaping i Norge skal bidra til å holde miljøet rent, og vil føre en politikk for at næringslivet tar ansvar for at produksjonen og produktene er trygge for helse og miljø. Verdiskapingen i Norge bør i fremtiden så langt som mulig være uten miljøgiftsutslipp, og innen 2020 skal slike utslipp som hovedregel være stanset.

Regjeringen vil innføre forbud mot flere av de farligste stoffene, særlig i produkter rettet mot forbrukere. Dette kan omfatte kvikksølv, perfluoroktylsulfonat (PFOS), bromerte flammehemmere og flere andre stoffer. Regjeringen ønsker mer informasjon om helse- og miljøfarlige kjemikalier slik at alle kan beskytte seg selv, andre og miljøet gjennom selv å kunne velge produkter med lite helse- og miljøfarlige kjemikalier i sine innkjøp.

Regjeringen vil gjennomføre nye handlingsplaner for opprydding i forurenset sjøbunn og for opprydding i forurenset jord i barnehager og på lekeplasser, for å sikre dette. Ulike sorter avfall og restprodukter som inneholder miljøgifter, skal håndteres forsvarlig, og miljøgiftene skal tas ut av sirkulasjon og produktkretsløpet.

Regjeringen vil at kjemikalieforvaltningen skal sikre at hensynet til helse og miljø ivaretas på en helhetlig og best mulig måte. Tilsynet med regelverket skal være av et slikt omfang at det blir et godt verktøy for å sikre etterlevelse. Alle nye regler på miljøvernmyndighetenes ansvarsområde skal kontrolleres innen to år fra ikrafttredelse. Brudd på regelverket skal medføre reell risiko for sanksjoner. Regjeringen vil styrke kontrollen og håndhevelsen av regelverket for blant annet å oppnå færre utslipp og produkter på markedet som ikke er i tråd med regelverket.

Mål og viktige prinsipper i kjemikaliepolitikken

Regjeringen vil:

- nedsette et utvalg som skal foreslå hvordan utslippene av miljøgifter skal stanses innen 2020;

- avklare hvilke miljøgifter som omfattes av stans innen 2020;
- stanse bruk og utslipp av fem nye miljøgifter;
- innføre et mål om å redusere ulike typer farlig avfall innen 2020 sammenlignet med 2005-nivå.

Fore-var-prinsippet

Regjeringen legger til grunn at det i arbeidet med å nå kjemikaliemålene skal iverksettes tiltak for å møte en identifisert trussel fra helse- og miljøfarlige kjemikalier selv om det vitenskapelige grunnlaget kan være usikkert.

Substitusjonsprinsippet

Regjeringen mener at substitusjonsprinsippet er et særlig viktig prinsipp i kjemikaliepolitikken, og forventer at brukere av helse- og miljøfarlige kjemikalier skal gå over til alternativer med mindre risiko. Fortsatt bruk av de farligste stoffene skal som hovedregel ikke forekomme, dersom mer helse- og miljøvennlige alternativer er tilgjengelige.

Forurensner betaler-prinsippet

Regjeringen legger som overordnet prinsipp til grunn at kostnader ved forurensning, inklusive opprydding i slik forurensning, skal bæres av den som er ansvarlig for forurensningen.

Forebygging er bedre enn å rydde opp

Regjeringen vil forebygge utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier fremfor å reparere skader, slik at vi unngår fremtidig kostbar opprydding.

Beredskap mot akutte utslipp

Regjeringen vil ha en effektiv og god beredskap mot akutte utslipp av farlige kjemikalier basert på industriens egen beredskap og et offentlig beredskapsapparat.

Livsløpsperspektivet

Regjeringen legger til grunn at regelverk og tiltak overfor kjemiske stoffer i ulike faser av livsløpet støtter opp om målsettingene for helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Rett til å vite

Regjeringen mener at alle skal kunne finne ut hva produkter inneholder av helse- og miljøfarlige kjemikalier, hva arbeidstakere eksponeres for og hvilke utslipp produksjonen gir til miljøet.

Det vises til at retten til miljøinformasjon internasjonalt er nedfelt i Århus-konvensjonen, mens den i Norge er utvidet og styrket gjennom reglene i miljøinformasjonsloven. Retten til miljøinformasjon er også nedfelt i Grunnloven.

Næringslivets eget ansvar

Regjeringen vil at industri og næringsliv skal ha ansvaret for å dokumentere at produkter som markedsføres, inneholder kjemikalier som er trygge for helse og miljø.

Mål for helse- og miljøfarlige kjemikalier

Regjeringen foreslår at det overordnede, langsiktige målet i miljøgifts- og kjemikaliepolitikken skal være at utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige stoffer ikke skal føre til helseskader, skader på økosystemer eller skader på naturens evne til produksjon og selvfornyelse. Konsentrasjonen av de farligste kjemikaliene i miljøet skal bringes ned mot bakgrunnsnivået for naturlig forekommende stoffer, og tilnærmet null for menneskeskapte forbindelser.

Regjeringen foreslår i meldingen at skader på økosystemer skal inngå i dette overordnede målet. Med skader på økosystemer menes også skader på deler av økosystemet, eksempelvis enkelte arter.

Mål om å redusere og stanse utslipp av miljøgifter

Miljøgiftenes evne til å hope seg opp i miljøet gjør at selv beskjedne utslipp kan medføre en uakseptabel risiko for helse og miljø. Det er derfor vanskelig å anslå tålegrenser for miljøgifter i naturen, eller å finne "akseptable" nivåer av miljøgiftutslipp. Regjeringen vil i stedet søke helt å unngå den uhåndterlige risikoen som bruk og utslipp av miljøgifter innebærer. Dette er reflektert i det såkalte "generasjonsmålet": Utslipp og bruk av stoffer som utgjør en alvorlig trussel mot helse og miljø, skal kontinuerlig reduseres i den hensikt å stanse utslippene innen 2020.

Regjeringens liste over prioriterte miljøgifter omfatter 25 konkrete stoffer/stoffgrupper der utslipp skal stanses eller reduseres vesentlig innen konkrete frister. Vesentlige reduksjoner betyr 50-90 prosent reduksjon av utslippene i forhold til 1995. Fristene angir delmål, siden bruk og utslipp av miljøgiftene skal fases ut innen 2020 i tråd med generasjonsmålet.

Miljøvernmyndighetene vil kontinuerlig vurdere hvilke stoffer som på bakgrunn av kriteriene vil omfattes av miljøgiftmålene, og en del nye stoffer er i meldingen foreslått lagt til generasjonsmålet og prioritetslisten - med mål om vesentlig reduksjon innen 2010.

Mål om å redusere risiko for andre helse- og miljøfarlige kjemikalier

Det finnes ikke et presist mål for samlet risiko fra bruk og utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Regjeringen ønsker å få et bedre bilde av risikoen ved å ta hensyn til volumet, ikke bare antallet farlige stoffer. Det tas sikte på å utvikle en overordnet risikoindikator som avspeiler måloppnåelse direkte ved å vise utviklingstrender på en oversiktlig og lettfattelig måte, samtidig som det vil gi mer detaljert informasjon om næringer og produktgrupper som er brukere av farlige kjemikalier.

Regjeringen foreslår å heve ambisjonsnivået gjennom å innføre en sterkere målsetting om å minimere risikoen for skade på helse og miljø.

Mål for opprydding i forurenset jord

Målet for arbeidet med å rydde opp i jord som allerede er forurenset med miljøgifter, er at spredning av miljøgifter fra forurenset grunn skal stanses eller reduseres vesentlig. Spredning av andre helse- eller miljø-

farlige kjemikalier fra forurenset grunn skal reduseres på bakgrunn av en konkret risikovurdering.

Mål for opprydding i forurenset sjøbunn

Regjeringen vil videreføre målet om at sedimenter (bunnmasser i vann) som er forurenset av helse- eller miljøfarlige kjemikalier, ikke skal medføre fare for alvorlige forurensningsproblemer.

Det legges i meldingen frem en egen handlingsplan for forurenset sjøbunn.

Mål for farlig avfall

Dagens mål for farlig avfall er at praktisk talt alt farlig avfall skal tas forsvarlig hånd om og enten gå til gjenvinning eller være sikret tilstrekkelig nasjonal behandlingsskapasitet. Regjeringen mener at dagens mål for farlig avfall i liten grad reflekterer utfordringene knyttet til farlig avfall, og foreslår at man i det nasjonale målet legger til at genereringen av de ulike typer farlig avfall skal reduseres innen 2020 sammenlignet med 2005-nivå. Regjeringens innsats for å identifisere nye prioriterte typer farlig avfall, kan likevel på kort sikt føre til at generert mengde farlig avfall øker.

Nullutslippsmålet for petroleumssektoren

Nullutslippsmålet gir som hovedregel at det ikke skal forekomme utslipp av miljøfarlige stoffer.

For petroleumsvirksomhet i nordområdene har Regjeringen skjerpet kravene til utslipp. De nye kravene betyr at det ikke skal være utslipp av noe slag ved normaldrift. Unntatt fra kravet er ved boring av topphullseksjonen og ved driftsavvik som åpner for utslipp av inntil 5 prosent av den årlige mengden produsert vann. Regjeringen legger stor vekt på videreføring av dette målet.

Arbeidsmiljømål

Regjeringen har som mål å hindre at eksponering for helse- og miljøfarlige kjemikalier i arbeidet og på arbeidsplassen forårsaker sykdom eller skade.

Målsettinger for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler

Det er utarbeidet en handlingsplan for perioden 2004-2008, som fastsetter mål og tiltak på plantevern-middelområdet.

En verden med mindre risiko fra kjemikalier

Regjeringen ønsker forbud mot flere miljøgifter globalt, og vil foreslå at flere miljøgifter tas inn i de internasjonale miljøgiftsavtalene. Norge skal aktivt arbeide for en ny global avtale for å begrense utslipp av kvikksølv og andre tungmetaller. Helse- og miljøfarlige kjemikalier vil være et prioritert område i bistandspolitikken som gradvis skal bygges videre opp.

Regjeringen vil:

- arbeide for en global avtale som strengt begrenser bruk og utslipp av kvikksølv og andre tungmetaller,

og bidra til å finansiere en internasjonal forhandlingsprosess for dette;

- arbeide for en streng regulering av flere miljøgifter i de internasjonale miljøgiftsavtalene, herunder global regulering av endosulfan og heksabromcyklododekan (HBCDD);
- arbeide for strengere utslippsforpliktelser i forbindelse med revisjonen av miljøgiftsprotokollene under langtransportkonvensjonen i ECE-området;
- bidra til at kunnskap om nordområdene som barometer for miljøgifter skaffes og utnyttes aktivt for å oppnå strengere regulering av miljøgifter, blant annet ved å dokumentere kilder, forekomster og effekter av miljøgifter i Arktis;
- arbeide for at den nye globale kjemikaliestrategien SAICM (Strategic Approach to International Chemicals Management) blir et effektivt verktøy for å minimere globale, skadelige effekter av farlige kjemikalier innen 2020;
- være førende i arbeidet i IMO med å få vedtatt et helhetlig globalt regime for opphugging av skip for å sikre et godt internasjonalt regelverk som vil redusere bruken av miljøgifter/kjemikalier i og om bord på skip og sikre en forsvarlig håndtering av miljøgiftsavfall;
- arbeide for at det nye globale harmoniserte klassifiserings- og merkingssystemet innføres så raskt som mulig i Norge og i andre land;
- prioritere og øke bistanden til tiltak mot helse- og miljøfarlige kjemikalier i utviklingsland, både multilateralt og bilateralt, og bidra til at utviklingsland i sin utvikling sikres tilstrekkelig kapasitet for å håndtere farlige kjemikalier og farlig avfall.

Nye internasjonale løsninger og initiativer

Det er inngått en rekke internasjonale avtaler om farlige kjemikalier og farlig avfall for å møte de internasjonale utfordringene. Regjeringen legger vekt på at avtalene gjensidig skal styrke hverandre, og vil arbeide for økt samarbeid mellom de internasjonale avtalene for miljøgifter og farlig avfall. I tillegg vil Regjeringen arbeide for strengere global regulering av de farligste kjemikaliene.

Regjeringen vil arbeide for en global, bindende avtale om kvikksølv, og som må åpne for andre stoffer som bly og kadmium etter modell av Stockholm-konvensjonen. Etter norsk initiativ er det nå etablert et nordisk samarbeid for å arbeide videre med dette.

Regjeringen ønsker å utvide Stockholm-konvensjonen slik at nye miljøgifter forbyes globalt.

Regjeringen vil arbeide for at den globale kjemikaliestrategien, SAICM, blir et effektivt overordnet rammeverk for aktiviteter for å styrke kontroll med bruk av farlige kjemikalier internasjonalt.

Regjeringen vil ha vesentlig strengere internasjonale regler for kontroll med at håndtering av utrangerte skip skjer forsvarlig både av hensyn til helse og miljø. Regjeringen vil at Norge skal være førende i arbeidet med å få vedtatt en ny helhetlig konvensjon, senest i 2009.

Regjeringen vil skaffe mer kunnskap fra nordområdene som globalt miljøgiftsbarometer, og utnytte dette aktivt for å oppnå strengere internasjonal regulering av miljøgifter. Økt dokumentasjon av nivåer og effekter av miljøgifter i Arktis vil være nødvendig for å utnytte dette bedre.

Norge har ratifisert FNs konvensjon om grenseoverskridende virkninger ved industriulykker, og har forpliktet seg til å bidra med økonomisk støtte til deler av arbeidet med konvensjonen. Regjeringen vil prioritere dette arbeidet i årene framover.

Regjeringen vil prioritere innsats mot miljøgifter i bistandsarbeidet, og har identifisert miljøgifter som et prioritert tema i Regjeringens handlingsplan for miljørettet utviklingssamarbeid. Arbeidet med miljøgifter vil særlig bli kanalisert gjennom UNEP, Verdensbanken, WHO, UNDP, ILO og FAO.

Regjeringen vil fortsette samarbeidet om å redusere utslippene av miljøgifter fra russisk industri og depotier, både gjennom bilaterale samarbeidsprogrammer og prosjekter i regi av Arktisk råd.

Nytt globalt system for klassifisering og merking av farlige kjemikalier

FN vedtok i 2003 et nytt globalt system for klassifisering og merking av farlige kjemikalier som gjelder all bruk og håndtering av slike stoffer. Systemet, United Nations Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS), inneholder klassifiseringsregler for hvilke fysiske, kjemiske, helse- og miljøegenskaper som er å anse som farlige. I tillegg inneholder GHS bestemmelser om hvordan disse farlige kjemikaliene skal merkes og hvordan såkalte HMS-datablader som skal følge kjemikaliene, skal utformes. Formålet er å gi informasjon om kjemikaliens farlige egenskaper, slik at helse og miljø kan beskyttes gjennom riktig bruk og samtidig lette global handel med kjemikalier. Regjeringen vil prioritere arbeidet i FN-komiteen for videre utvikling av dette systemet.

Regjeringen vil arbeide for en innføring av GHS både i aktuelle norske og internasjonale regelverk, og støtte innføring og effektiv bruk av systemet i utviklingslandene. EU vil innføre GHS-systemet i sitt nye samlede regelverk for klassifisering og merking av farlige kjemikalier, mens reglene for HMS-datablader vil bli innført i REACH. Dette innebærer at det globale arbeidet med GHS vil få direkte konsekvenser for det regelverket Norge innfører i henhold til EØS-avtalen.

Et Europa med tryggere bruk av kjemikalier.

REACH - en ny europeisk kjemikaliepolitikk

Norge har felles regelverk med EU på kjemikalieområdet, unntatt for plantevernmiddelet der Norge har et eget og mer restriktivt regelverk.

Norge skal være en aktiv talsmann og pådriver for et høyt beskyttelsesnivå for helse og miljø i utviklingen av det nye europeiske kjemikalierregelverket REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals), og Norge skal aktivt bidra til vurderinger og

reguleringer av prioriterte stoffer på europeisk nivå ved gjennomføringen av REACH.

Regjeringen vil bidra ved at de farligste stoffene i EØS-området reguleres strengt, sørge for at REACH sikrer kunnskap om kjemikalier som markedsføres, og ved at industrien får et klart ansvar for alle kjemikalier som markedsføres. Videre vil Regjeringen vurdere norske unntak fra REACH dersom det er nødvendig for å gjennomføre generasjonsmålet for miljøgifter, eller om REACH på annen måte vil redusere norsk beskyttelsesnivå for helse og miljø, og ved at Norge evaluerer rundt 5-15 prioriterte stoffer - og foreslår regulering av disse i REACH.

Regjeringen arbeider for å "snu bevisbyrden" i kjemikalierregelverket slik at industrien får ansvaret for å vise at kjemikaliene deres er trygge, fremfor at det er myndighetene som skal ha dette ansvaret. EUs forslag til nytt kjemikalierregelverk innebærer å gi industrien ansvaret for å dokumentere at kjemikaliene de markedsfører er trygge nok. Slik dokumentasjon skal være en forutsetning for å få adgang til markedet.

Norge har arbeidet for å få et så høyt beskyttelsesnivå for helse og miljø som mulig. Det er særlig viktig at Norge får anledning til å delta i det nye kjemikaliebyrået som er under etablering i Helsinki.

Det vises i meldingen til at REACH blant annet vil gi nasjonale myndigheter rett til å evaluere prioriterte stoffer og fremme forslag om regulering eller autorisasjon. Dette innebærer at Norge aktivt kan bidra til regulering på europeisk nivå av prioriterte miljøgifter. Regjeringen vil at Norge ved gjennomføringen av REACH til enhver tid skal arbeide med evalueringer, risikovurderinger og forslag til reguleringer for ca. 5-15 prioriterte stoffer i gjennomføringsperioden, som strekker seg over 11 år. Stoffene som prioriteres bør særlig inkludere stoffer som står på Regjeringens prioritetsliste og er omfattet av målet om å stanse bruk og utslipp innen 2020 (generasjonsmålet). Dette tilsier en betydelig økning i innsatsen fra norsk side sammenlignet med i dag.

Økt innsats for kunnskap om kjemikalier

Regjeringen ønsker en kunnskapsbasert forvaltning av kjemikalier, og går derfor inn for å øke forsknings- og overvåkingsinnsatsen på miljøgifter og andre helse- og miljøfarlige kjemikalier. Regjeringen ser også behov for å styrke formidling av kunnskap om kilder, risiko og konsekvenser for helse og miljø på en helhetlig og målrettet måte.

Regjeringen vil

- styrke forskningen på helse- og miljøfarlige kjemikalier og i større grad stimulere til sektorovergripende forskning;
- utvikle et helhetlig kartleggings- og overvåkingsprogram for miljøgifter innen 2009;
- arbeide for at REACH fremskaffer grunnleggende kunnskap for flest mulig stoffer;
- styrke kunnskapen om miljøgifter i Arktis;

- kartlegge bruken av nanomaterialer og vurdere hvordan regelverket for bruk og utslipp av kjemiske stoffer skal sikre beskyttelse av helse og miljø ved bruk og utslipp av nanomaterialer;
- bygge opp en norsk miljøprøvebank for forsknings- og overvåkingsformål på miljøgifter.

Regjeringen vil styrke forskningsaktivitetene på helse- og miljøfarlige kjemikalier og styrke forskningsmiljøer og offentlige organer som arbeider med vurdering av dokumentasjon og informasjon om helse- og miljøfarlige kjemikalier, og Regjeringen vil sørge for raskest mulig fremdrift i det nasjonale og internasjonale arbeidet med å vurdere tiltak knyttet til helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Regjeringen vil legge vekt på å styrke kunnskapen om forekomst og spredning av helse- og miljøskadelige kjemikalier i nordområdene, klimaets betydning for transport av miljøgifter, og akkumulering og nedbrytning av miljøgifter i Arktis. Utvikling av modeller for transport, opptak og omsetning av stoffene i næringskjedene vil være en viktig del av dette arbeidet.

Regjeringen vil øke forskningsinnsatsen på helse- og miljøeffekter knyttet til nanomaterialer (materialer som inneholder partikler med svært liten dimensjon (under 100 nanometer)). Regjeringen vil kartlegge omfanget av bruken av nanomaterialer, og vurdere hvordan regelverket for bruk og utslipp av kjemiske stoffer skal kunne sikre beskyttelse av helse og miljø ved bruk og utslipp av nanomaterialer.

Regjeringen ønsker å øke kunnskapen om forekomst av persistente, bioakkumulerende og toksiske stoffer i miljøet, og vil innen 2009 utvikle et styrket helhetlig overvåkingsprogram (inkludert screening) for miljøgifter.

Regjeringen vil vurdere å utvide og videreutvikle den norske miljøprøvebanken - for eksempel med både slam, nedbørsprøver, fugleegg og humane prøver fra flere lokaliteter. Økt nedfrysing av prøver fra Arktis vil bli prioritert.

Ren verdiskaping

Regjeringen vil ha verdiskaping i Norge som ikke belaster naturen og næringsgrunnlaget med helse- og miljøfarlige kjemikalier, herunder miljøgifter. Regjeringen ønsker at næringslivet tar ansvar for at produksjonen og produktene er trygge for helse og miljø.

Verdiskapingen i Norge bør i fremtiden skje uten miljøgiftutslipp, og innen 2020 skal utslippene være stanset så langt som mulig. Det skal stilles strenge krav til industrien, samtidig som det forventes at industrien selv gjør de tilpasningene som er nødvendige for å sikre at målet nås.

Regjeringen ønsker et nærmere samarbeid med berørte bransjer og bransjeorganisasjoner, både på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, for å finne veien frem mot målet. Videre vil Regjeringen stille strengere krav til annen verdiskapende virksomhet slik som landbruk, skogbruk, akvakultur og transportsektoren for å begrense og stanse utslippene av miljøgifter.

Det er i meldingen redegjort for reduserte utslipp fra landbasert industri, olje- og gassvirksomhet og nullut-

slippsmål for petroleumsvirksomhetens utslipp til sjø, reduserte utslipp fra byggenæringen, utslipp fra sykehus, landbruk og skogbruk, akvakultur, reduserte utslipp fra Forsvarets aktiviteter og sivile skytebaner, markedsmuligheter for norsk næringsliv og økonomiske virkemidler, transport, og akutte utslipp - forebygging og beredskap.

Et trygt kjemisk arbeidsmiljø

Regjeringen har en klar forventning til virksomheter om å bruke risikostyring som verktøy ved bruk av kjemikalier.

Regjeringen legger opp til en videreføring av forskningsinnsatsen knyttet til HMS i petroleumsvirksomheten, og det pekes i denne sammenheng blant annet på behov for kunnskap om kjemikalieeksponering. Det vil også bli stilt store krav til næringen i forhold til utvikling av ny kunnskap, risikoinndikatorer og overvåking og kontroll av kjemisk arbeidsmiljø.

Regjeringen vil øke kunnskapen om kjemisk helsefare i arbeidslivet, og det vises til opprettelsen av Nasjonalt overvåkingssystem for arbeidsmiljø og -helse (NOA) ved Statens arbeidsmiljøinstitutt i 2006, samt til etableringen av en dokumentasjons- og analyseavdeling ved Direktoratet for Arbeidstilsynet i Trondheim.

For å bedre dokumentasjonsgrunnlaget når det gjelder omsetning og bruk av farlige kjemikalier, vil Regjeringen vurdere blant annet en mulig utvidelse av deklarasjonsplikten til Produktregisteret, slik at den utvides til kjemiske stoffer og produkter som ikke er omfattet av bestemmelsene i merkeforskriften. Som eksempel på slike kan nevnes kosmetikk og løsemidler.

Et forbruk med trygge produkter

Helse- og miljøfarlige kjemikalier som spres via forbrukerprodukter, spres ekstra bredt, og de er å finne igjen i naturen, i hjemmet vårt, i husstøvet, i maten vi spiser og i blodet vårt. Utslipp forekommer når produktene blir laget, når vi bruker dem, eller når de kastes og blir avfall. Generasjonsmålet om å stanse utslipp og bruk av kjemikalier som utgjør en alvorlig trussel mot helse og miljø, kan derfor ikke nås innen 2020 dersom miljøgifter fortsettes å brukes i alminnelige forbrukerprodukter.

Regjeringen vil stanse bruk av de farligste miljøgiftene, innføre strengere virkemidler mot de farligste stoffene og gjennomføre et informasjonsløft for helse- og miljøfarlige kjemikalier, for å sikre retten til å vite at vi kan velge produkter med få eller ingen helse- og miljøfarlige kjemikalier og produkter som ikke har hatt negative konsekvenser for helse og miljø under produksjonen.

Regjeringen vil vurdere innføring av et bredt forbud mot miljøgifter i produkter rettet mot private forbrukere, og man utreder forbud mot miljøgifter i vanlige forbrukerprodukter. Et slikt forbud vil bidra både til å stanse bruk og utslipp av miljøgifter fra produktene, og samtidig bidra til at forurensning fra produkter reduseres når produktene blir avfall eller havner i avløpet. Et forbud vil være en speilvendning av dagens regelverk der spesifiserte bruksområder er regulert, og det vurde-

res om bestemte miljøgifter som hovedregel skal være forbudt i forbrukerprodukter.

Regjeringen tar sikte på å la et bredt forbud omfatte stoffer hvor det er rimelig godt dokumentert at de er giftige, lite nedbrytbare og bioakkumulerende og at de i tilstrekkelig grad gjenfinnes i miljøet. Foreløpig er det 21 stoffer som vurderes som relevante for et forbud i forbrukerprodukter i tillegg til de stoffene som allerede er tilstrekkelig regulert i produktforskriften. De fleste er stoffer som er oppført på Regjeringens prioritetsliste. Flere stoffer vil kunne vurderes omfattet av forbudet. Forbud vil omfatte en rekke ulike produkter der de aktuelle stoffene forekommer.

Mange av de aktuelle stoffene er allerede forbudt i kosmetiske produkter. Regjeringen vil vurdere ytterligere forbud mot enkelte stoffer i kosmetikk og hårpleieprodukter ut i fra miljømessige årsaker.

Regjeringen vil også vurdere om det er behov for et forbud mot miljøgifter i produkter rettet mot profesjonelle brukere.

Et trygt miljø uten miljøgifter

Regjeringen vil arbeide for å rydde opp langs norskekysten og i fjordene våre, og gjenskape et rent miljø der gamle forurensninger finnes.

Regjeringen vil:

- gjennomføre en handlingsplan for oppryddingen i forurensset sjøbunn;
- gjennomføre en handlingsplan for opprydding i forurensset jord i barnehager og lekeplasser;
- sørge for få gjennomført nødvendige tiltak innen 2012
 - på steder med forurensset grunn med utslipp til områder som er prioritert for opprydding av forurensset sjøbunn,
 - på steder der forurensningen medfører helserisiko for mennesker
 - på steder med forurensset grunn på Svalbard;
- vurdere å kreve at virksomheter før avvikling eller flytting må dokumentere at grunnforurensning på

eiendommen ikke medfører fare for helse og miljø, og eventuelt gjennomføre avbøtende tiltak der hvor grunnforurensningen medfører uakseptabel risiko;

- identifisere nye prioriterte typer farlig avfall og øke innsamlingen av farlig avfall fra brukere, herunder utrede tiltak og virkemidler som gir brukere/forbrukere mer informasjon om produkter som blir farlig avfall;
- vurdere strengere regulering av utslipp av prioriterte miljøgifter og medisinerester til avløpsnett, og innen 2012 vurdere behovet for strengere krav til utslipp av miljøgifter fra avløpsanlegg;
- vurdere å innføre nye grenseverdier for innhold av prioriterte miljøgifter i gjødselvarer.

Handlingsplan for opprydding i forurensset sjøbunn

Det vises i meldingen til at det er utarbeidet forslag til fylkesvise tiltaksplaner for opprydding i forurensset sjøbunn for de 17 høyest prioriterte områdene i Norge.

De fylkesvise tiltaksplanene er avgrenset til de deler av fjordene hvor sjøbunnen er sterkest forurensset, samt kildeområder på land i tilknytning til disse. Formålet med tiltaksplanene er å se kilder på land og forurensset sjøbunn i sammenheng, og å identifisere de tiltak som er nødvendige for å nå aktuelle miljømål for området.

Regjeringen vil først prioritere opprydding i områder der det både er et særlig behov for opprydding på grunn av alvorlig forurensning, samtidig som det foreligger planer for andre tiltak i sjøområdene. Dette gjelder Hammerfest, Harstad, Farsund, Kristiansand og Oslo.

I noen områder tilsier forurensningssituasjonen at det er et særlig behov for oppryddingstiltak, samtidig som kartlegging og kontroll med kilder på land er tilstrekkelig til at tiltak i sjø kan vurderes. Regjeringen vil prioritere tiltak i disse områdene i annen fase av oppryddingsarbeidet. Dette gjelder Bergen, Grenland, Sandefjord og Drammen.

Regjeringen vil sørge for at de 17 fylkesvise tiltaksplanene gjennomføres i tre trinn, som vist under.

Trinn 1

Hammerfest	Utbygginger vil gi kontroll med kilder og delvis opprydding langs land
Harstad	Planlagt mudring av havneområde
Farsund	Boligutbygging i tilknytning til mindre sedimentlokalitet
Kristiansand	Omfattende tiltak gjennomført. Videreføring i nye delområder
Oslo	Samordning av ny E18, utbygging av Fjordbyen og omlegging av havn

Trinn 2

Bergen	Vesentlige, pågående kilder. Stanse mulig spredning fra delområder i sjø
Grenland	Sterkt forurensset og grundig dokumentert
Sandefjord	Mulig spredningsområde i sjø. Behov for oppfølging av gjennomførte tiltak
Drammen	Avgrensede delområder med spredningsfare. Mulig tilgang på masser

Trinn 3

Tromsø	Behov for nærmere utredning av ev. tiltak mot kilder og mindre "hot-spot"
Ranfjorden	Kildesporing og -tiltak på land. Overvåket naturlig forbedring i sjø
Trondheim	Tiltak gjennomført, men behov for utredning av flere delområder
Sundalsfjorden	Overvåket, naturlig forbedring
Ålesund	Kildekartlegging og -tiltak. Sedimenttiltak må vurderes på lengre sikt
Sørfjorden	Behov for nærmere utredning av ev. tiltak mot kilder og mindre "hot-spot"
Stavanger	Behov for nærmere utredning av ev. tiltak mot kilder og mindre "hot-spot"
Arendal	Overvåket, naturlig forbedring. Delområder vurderes ved ev. bruksendring

Kostnader og virkemiddelbruk

Ut fra anslag i tiltaksplanene kan kostnadene forventes å være mellom 800 mill. og 2 mrd. kroner. Det presiseres at kostnadsanslaget er svært usikkert.

Hovedprinsippet i arbeidet er at det er forurenseren som skal betale for sin forurensning. Det kan gis pålegg om undersøkelser og opprydding i medhold av forurensningsloven. Regjeringen vil bidra med statlige midler til undersøkelser og opprydding i forurenset sjøbunn. Det vil bli tilstrebt å etablere spleiselag så langt som mulig, spesielt der det er mange forurensningskilder eller vanskelig å identifisere klare ansvarsforhold. Regjeringen legger samtidig til grunn at pålegg om undersøkelser og eventuelt opprydding overfor den eller de ansvarlige vil kunne benyttes i de fleste saker hvor tiltak anses nødvendig. Ved eventuelle pålegg om opprydding vil en vurdering av kostnader og nytte ligge til grunn.

Videre arbeid med å redusere forurensning i sjøbunnen fra havner, skipsverft og småbåthavner

Det vises til at Statens forurensningstilsyn i løpet av 2006 påla flere av de større offentlige havnene (Oslo, Drammen, Sandefjord, Grenland, Arendal, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Ålesund, Trondheim, Harstad, Tromsø og Hammerfest) å redegjøre for omfanget av spredning av helse- og miljøfarlige stoffer fra havnene til sjø og sjøbunn. Undersøkelsene skal være gjennomført og rapportert innen 2007.

Det vurderes å pålegge de store industrihavnene tilsvarende utredning. Regjeringen legger opp til at nødvendige tiltak som tar sikte på å stanse spredningen av miljøgifter, skal være gjennomført innen 10 år. Den ansvarlige etter forurensningsloven vil så langt det er mulig og etter en rimelighetsvurdering bli pålagt å dekke kostnadene ved slike tiltak. I havner vil det likevel være aktuelt med spleiselag, der staten også bidrar økonomisk. Det tas sikte på at de øvrige trafikkhavnene i løpet av neste tiårsperiode vil bli pålagt tilsvarende undersøkelser.

Regjeringen legger opp til at oppryddingstiltak i forurenset sjøbunn i småbåthavner som hovedregel skal samordnes med annen opprydding av sjøbunn som pågår i nærområdet der småbåthavnen ligger. Fylkesmannen vil være ansvarlig for å påse at dette skjer.

Regjeringen legger opp til at det i løpet av 2007 skal igangsettes undersøkelser av sjøbunn utenfor aktive og nedlagte skipsverft i og utenfor de fylkesvise tiltaks-

planområdene. Innen 2010 skal forurensningstilstanden i sjøbunnen for de høyest prioriterte lokalitetene være undersøkt og eventuelle behov for tiltak være avklart.

Forurenset jord mv.

Regjeringen vil innen utgangen av 2009 utarbeide en fullstendig oversikt over eiendommer som trolig har forurensning i grunnen. En slik oversikt vil ta utgangspunkt i de gjenværende potensielt mest forurensende virksomhetstypene og stoffene som ikke har vært kartlagt grundig tidligere.

En fullstendig undersøkelse av tungmetallavrenning fra sivile og militære skytebaner skal være gjennomført innen utgangen av 2007.

For å sikre forsvarlig håndtering av forurenset jord fra bygge- og graveaktiviteter vil Regjeringen vurdere å utvikle et egnet system for håndtering og disponering av forurensede masser som sørger for at man får kontroll på de typene gravemasse som i dag er på avveier og som legger til rette for en fremtidig bedre håndtering av forurenset jord. Regjeringen vil også vurdere om det bør etableres en produktstandard for rene jord- og fyllmasser, med krav til dokumentasjon på innhold av helse- og miljøfarlige kjemikalier.

For å minimere risiko knyttet til grunnforurensning på tidligere næringseiendommer, vil Regjeringen vurdere å kreve at virksomheter før avvikling eller flytting må dokumentere at grunnforurensning på eiendommen ikke medfører fare for helse og miljø, og ev. gjennomføre avbøtende tiltak dersom grunnforurensningen medfører uakseptabel risiko.

Regjeringen vil gjennomføre en handlingsplan for opprydding i forurenset jord i barnehager og på lekeplasser. En ønsker å redusere miljøgiftbelastningen på norske barn og å skape en reell trygghet blant foreldre for at det er helsemessig uproblematisk å ha sine barn i barnehager og på lekeplasser.

Mer effektiv forvaltning

Kjemikalieforvaltningen skal organiseres på en måte som sikrer at hensynet til helse, miljø og arbeidsmiljø ivaretas på en helhetlig og best mulig måte.

Regjeringen vil styrke kontrollen og håndhevelsen av regelverket for å oppnå reduserte utslipp og færre produkter på markedet som ikke er i tråd med regelverket.

Regjeringen vil:

- vurdere om det er behov for å styrke samarbeid og koordinering mellom ulike etater slik at forvaltningen av legemidler og kosmetikk sikres effektive og helhetlige helse- og miljøvurderinger og risikoreducerende tiltak;
- vurdere å styrke samarbeidet mellom forvaltningsmyndighetene om overvåking av spredning av plantevernmidler og biocider til miljøet;
- vurdere konsekvenser av eventuelt å samle hovedansvaret for regelverket om klassifisering og merking med hensyn til helse- og miljøfarlige egenskaper hos én etat;
- integrere Produktregisteret og Statens forurensningstilsyn, samt opprette et fagråd for Produktregisteret;
- styrke samarbeidet om internasjonale spørsmål av betydning for helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Miljøverndepartementet har i dag ansvaret for all regulering av både helse- og miljøeffekter ved bruk av kjemikalier der det ikke eksisterer annen særskilt regulering (gjelder blant annet for legemidler, kosmetikk, plantevernmidler og kjemikalier til yrkesmessig bruk). Regjeringen vil vurdere om det er behov for å styrke samarbeid og koordinering mellom ulike etater slik at forvaltningen av bl.a. legemidler sikres effektive og konsistente helse- og miljøvurderinger og risikoreducerende tiltak.

Regjeringen mener videre det er behov for en mer enhetlig regulering av helse- og miljøfarlige kjemikalier i ulike produktgrupper. Dette må i hovedsak sikres gjennom å påvirke utviklingen av EU-regelverket på disse områdene.

REACH vil, når det innføres, danne en basis for kjemikalieforvaltningen, både ved å fastsette helse- og miljøeffekter og risiko ved kjemiske stoffer og ved å identifisere kjemikalier med uakseptable egenskaper.

Statens forurensningstilsyn er utpekt myndighet og har koordineringsansvar for oppfølging og nasjonal gjennomføring av REACH. Direktivet for klassifisering og merking vil, selv om det videreføres som et eget direktiv, være nært knyttet til de grunnleggende bestemmelsene i REACH. Regjeringen vil vurdere konsekvensene av eventuelt å overføre forvaltningen av dette direktivet med hensyn til helse- og miljøeffekter til den etaten som skal forvalte REACH, slik at man nasjonalt får samlet det grunnleggende kjemikaliereregulering i én sentral forvaltning. Dette vil tilsvare den kjemikalieorganiseringen man har på dette området i blant annet Sverige og Danmark.

Produktregisteret

Det vises i meldingen til at det i videreføringen av Produktregisteret blir viktig med forenklinger og god kommunikasjon til det sentrale REACH-registeret. Det er hensiktsmessig at Produktregistret er integrert i Statens forurensningstilsyn ved innføring av REACH, både for å opprettholde nasjonale krav og for å sikre utnyttelse av data.

Produktregisteret spiller en vesentlig rolle for gjennomføringen av EUs biociddirektiv. Blant annet skal alle biocidprodukter registreres i Produktregisteret. En sammenslåing av Produktregistret og Statens forurensningstilsyn vil kunne effektivisere arbeidet med registrering og godkjenning av biocidprodukter.

Produktregistret er et viktig instrument for arbeidsmiljømyndighetene, og spiller en avgjørende rolle for at tilsynsmyndigheter og arbeidstakere skal få nødvendig informasjon om helse- og miljøfarlige kjemikalier som benyttes i industrien og næringslivet for øvrig. Det er derfor viktig å sikre at en sammenslåing av Produktregistret og Statens forurensningstilsyn ikke vil redusere registerets fokus på stoffer som først og fremst er et problem i arbeidslivet i forbindelse med yrkesmessig bruk.

Regjeringen vil etablere et faglig råd for registeret, hvor berørte parter og myndigheter skal være representert. Siktemålet med et fagråd vil være å ivareta brukernes interesser og videreføre det viktige samarbeidet mellom Produktregisteret og berørte aktører.

Styrket kontroll, tilsyn og håndhevelse

Regjeringen vil systematisk arbeide for å integrere fylkesmannsembetene ytterligere i tilsynet med produkter, stoffer og stoffblandinger, slik det hittil er gjort etter forurensningsloven. Ansvarsfordelingen skal vurderes nøye ut fra type regelverk, kompetanse og hvilke aktører som skal kontrolleres. I lys av dette, og for å effektivisere tilsynsarbeidet, vil fylkesmannsembetene fra årsskiftet få myndighet til å utøve tilsyn også med produktkontrollens bestemmelser og relevante forskrifter fastsatt av miljøvernmyndighetene. Dette innebærer at fylkesmennene kan utøve et helhetlig tilsyn knyttet til den enkelte bedrift.

Regjeringen vil videreutvikle bruken av tilsyn som et virkemiddel for å redusere ulovlig eller uforsvarlig bruk av helse- og miljøfarlige stoffer hvor overholdelse av reglene har størst betydning for folks helse og miljø. Sterkere regulering av kjemikalier og produkter rettet mot forbrukere vil øke behovet for kontroll og tilsyn ytterligere. Regjeringen anser det som særlig effektivt å gjennomføre egne tilsynskampanjer rettet mot bestemte produktgrupper, og vil gjennomføre tilsynskampanjer i forhold til elektriske og elektroniske produkter, leker, plast, tekstilprodukter, PCB-holdige produkter og byggevarer.

Regjeringen vil øke kontrollen med kjemikalier i forbrukerprodukter og øke tilsynet med kjemikalieimportører - med fokus på temaer som klassifisering og merking, deklarerings til Produktregisteret og import og bruk av ulovlige stoffer og produkter. Miljøvernmyndighetenes kontroll vil ha særlig fokus på importører av forbrukerprodukter.

Regjeringen vil styrke kunnskapsformidlingen og informasjonen til forbrukerne i forbindelse med kontroll av forbrukerprodukter, og skjerpe kontrollen der vi har regler i Norge som ikke er felles med EU.

Regjeringen vil at tilsynsvirksomheten skal støtte opp om gjennomføringen av kjemikaliepolitikken. For virksomheter med utslippstillatelse vil viktige temaer

være overholdelse av substitusjonsplikten, aktsomhetsplikten, innholdet av helse- og miljøfarlige stoffer i råvarer og produksjonskjemikalier, håndteringen av helse- og miljøfarlige stoffer, HMS-datablad for kjemikalier, levering av farlig avfall og tilfredsstillende internkontroll.

Når det gjelder tilsyn med virksomheter uten utslippstillatelser vil Regjeringen gjennomføre særlig tilsyn med overholdelse av plikten til å ha internkontroll, bruken av forbudte og farlige stoffer, håndtering og innlevering av farlig avfall hos mindre virksomheter, kommunale og private mottak av farlig avfall og sluttbehandling av farlig avfall. Forurensningsmyndighetene vil følge opp innsatsen i 2006, der tilsynsaksjonene har vært rettet mot kommunale og private mottak av farlig avfall, kjemikaliebruk og håndtering av farlig avfall i mindre industri og verksteder, innlevering og håndtering av kasserte PCB-holdige glassruter, utfasing av PCB-holdig lysarmatur og skipsverft.

Dersom overtredelser oppdages ved utøvelse av tilsyn, skal det gis klare signaler om å rette opp det ulovlige forholdet. Det skal koste å bryte krav som er gitt for å beskytte miljø og helse.

Bruk av tvangsmulkt skal gi virksomheter et ekstra press for å rette opp ulovlige forhold innen en nærmere angitt frist. Størrelsen på mulkten settes slik at det ikke skal lønne seg å fortsette det ulovlige forholdet, og kan i enkelte tilfeller settes til flere millioner kroner. Regjeringen anser dette som et svært effektivt virkemiddel som også i fremtiden skal benyttes i stor grad.

I tillegg til bruk av tvangsmulkt og anmeldelse kan arbeidsmiljømyndighetene, dersom pålegg ikke oppfylles etter arbeidsmiljøloven innen fristen eller hvor det er overhengende fare for arbeidstakers liv eller helse, bestemme at virksomheten skal stanses.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Asmund Kristoffersen, Eva M. Nielsen, Tore Nordtun, Torny Pedersen, Karin Yrvin og Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen, Tord Lien og Ketil Solvik-Olsen, fra Høyre, Børge Brende og Ivar Kristiansen, fra Sosialistisk Venstreparti, Heidi Sørensen, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Holten Hjemdal, fra Senterpartiet, Ola Borten Moe, og fra Venstre, lederen Gunnar Kvassheim, viser til at kjemikalier kan representere alvorlige helse- og miljøutfordringer, både nasjonalt og internasjonalt. Begrensing av bruk og utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier bør etter komiteens mening være en prioritert miljøoppgave. Særlig er det viktig å bekjempe miljøgifter - som er helse- og miljøfarlige kjemikalier som er lite nedbrytbare i naturen og lett akkumuleres i naturen og menneskekroppen. Miljøgiftene hopper seg opp i næringskjedene og skaper problemer for både dyr og mennesker. Miljøgiftenes evne til å hope seg opp i miljøet gjør at selv beskjedne utslipp kan medføre en uak-

septabel risiko for helse og miljø. Store rovdyr - slik som for eksempel isbjørn - og mennesker har det til felles at vi er på toppen av næringskjeden. Dette gjør oss særlig utsatt for selv små mengder miljøgifter. Dette gjør at det er vanskelig å anslå tålegrenser for miljøgifter i naturen, eller finne "akseptable" nivåer av miljøutslipp.

Komiteen mener at det er viktig å arbeide for et giftfritt miljø og en tryggere fremtid. Komiteen mener at kjemikaliepolitikken må være konsistent og forutsigbar, og ha et langsiktig perspektiv.

Kjemikaliepolitikken må heller ikke bidra til at viktige industriarbeidsplasser forsvinner ut fra Norge, og at selskaper etablerer seg i land med lavere miljøstandarder. Det taper både Norge og miljøet på.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at strenge miljøkrav og en aktiv politikk for å bekjempe miljøgifter kan gi gode insentiver for utvikling av mer miljøvennlige produkter, og således styrke norsk industris konkurranseevne.

Komiteen har merket seg at på mange områder har det vært en positiv utvikling de senere år med reduksjon i utslippene av mange helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Komiteen viser her blant annet til beregninger av utslipp til luft for perioden 1990-2005 som Statistisk sentralbyrå (SSB) har gjort i samarbeid med Statens forurensningstilsyn (SFT). Nedgangen siden 1995 skyldes først og fremst utslippsreduksjoner innen industri og bergverk. Reduksjonen skyldes både rensetiltak, prosessomlegging og lavere aktivitet i en del næringer. I tillegg har utslippene av bly fra veitrafikk gått dramatisk ned fra 1990 til 1997 som følge av utfasing av blyholdig bensin.

Komiteen har merket seg at kvikksølvutslippene er redusert med mer enn 20 pst. siden 1995. Nedgangen kan hovedsakelig forklares med reduserte utslipp fra produksjon av ferrolegeringer, nedleggelse av en kjemisk bedrift, samt bedre rensing ved avfallsforbrenningsanlegg. Utslipp fra bruk av produkter (for eksempel kvikksølvtermometre) er også vesentlig redusert. Nedgangen blir oppveid ved at utslipp fra bruk av dieslbiler har økt med 57 pst. siden 1995.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fundia i Mo i Rana ifølge statistikk fra SFT er Norges suverent største kilde til utslipp av kvikksølv. Fundia slipper alene ut mer enn 100 kilo. Utslipet av kvikksølv til luft fra Fundia i Mo i Rana må kunne anses å utgjøre en helserisiko for ranværingene. Utslipet er også en betydelig bidragsyter til de totale nasjonale utslippene.

Disse medlemmer viser til at etter å ha installert renseanlegg har annen industri redusert sine utslipp mot en fjerdedel av nivået før rensing ble iverksatt. For eksempel har Øye Smelteverk (Tinfoss) redusert sine utslipp i perioden 2001 til 2005 fra mer enn 20 kilo til under 6 kilo. Disse medlemmer beklager derfor at

det ikke har lyktes staten å komme til en overenskomst med Fundia om installering av renseanlegg også der.

Komiteen har merket seg at for rundt halvparten av miljøgiftene på Regjeringens liste over prioriterte miljøgifter var det pr. 2004 allerede oppnådd vesentlige reduksjoner i utslippene, og med de foreliggende prognosene for utslipp frem mot 2010 vil målet om vesentlige reduksjoner nås for flertallet av stoffene. Utslipp av kjemikalier på prioriteringslisten veid etter farlighet er redusert med 95 pst. siden 1985 og 70 pst. siden 1995.

Komiteen har blant annet merket seg at dioksinutslippene fra industrien i perioden fra 1995 til 2003 ble redusert med nær 80 pst. Utslippene av helse- og miljøfarlige kjemikalier fra olje- og gassindustrien har siden introduksjon av nullutslippsmålet i 1997 blitt vesentlig redusert. Det har også vært en positiv utvikling i arbeidslivet med mindre eksponering for helse- og miljøfarlige kjemikalier enn i tidligere tider. Likevel gjenstår viktige utfordringer - ikke minst når det gjelder miljøgifter. Komiteen peker her særlig på forekomster av PCB, bromerte flammehemmere, polycykliske aromatiske hydrokarboner (PAH) og tungmetaller som bly, kadmium og kvikksølv.

Mange av problemene vi i dag sliter med skyldes tidligere tiders uvitenhet. Det er derfor etter komiteens mening viktig å prioritere oppryddingstiltak, samtidig som vi må unngå å skape tilsvarende problemer for fremtidige generasjoner ved å bruke kjemikalier som kan vise seg å bli fremtidens miljøgifter. Det er nødvendig å satse tungt på forskning og utvikling som kan gi oss kunnskap om kjemikaliers egenskaper, både isolert sett og i kombinasjon med andre kjemikalier.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at historisk har utslipp av miljøgifter i hovedsak blitt tilført naturen fra industriens piper og rør. Nå ser vi at utslipp i mye større grad forlater fabrikkene gjennom porten, i form av produkter. Når miljøgifter spres gjennom produkter, spres de vidt, og oppryddingsarbeid er vanskelig eller umulig. Miljøgiftsutfordringene handler i økende grad om å unngå bruk av miljøgifter og helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Komiteen mener at Regjeringen bør arbeide for å stanse alle utslipp av miljøgifter. Komiteen slutter seg til generasjonsmålsettingen om at innen 2020 skal alle utslipp av miljøgifter som hovedregel være stanset. Målet om vesentlig reduksjon av utslippene innen 2010 er et delmål for dette.

Mål og viktige prinsipper i kjemikaliepolitikken

Komiteen mener at kjemikaliepolitikken må bygge på følgende prinsipper:

Risikohåndtering i arbeidslivet

Det skal legges til grunn en forsiktighetstilnærming når det gjelder usikkerhet knyttet til risiko for arbeidstakere.

Føre-var-prinsippet

Det skal iverksettes tiltak for å møte en identifiserbar trussel fra helse- og miljøfarlige kjemikalier selv om det vitenskapelige grunnlaget kan være usikkert.

Substitusjonsprinsippet

Fortsatt bruk av de farligste stoffene skal som hovedregel ikke forekomme dersom mer helse- og miljøvennlige alternativer er tilgjengelige.

Forurensar betaler-prinsippet

Kostnader ved forurensing, inklusive opprydding i slik forurensing, skal bæres av den som er ansvarlig for forurensingen. Det er ikke gratis å forurense. Derfor må et selskap ikke bare betale for sine interne produksjonskostnader. Det må også betale for de eksterne kostnadene i form av den påvirkning dens virksomhet har på miljø og samfunn, samt eventuelle oppryddingskostnader.

Forebygging er bedre enn å rydde opp

Det er bedre å forebygge utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier fremfor å reparere skader, slik at vi unngår fremtidig kostbar opprydding.

Beredskap mot akutte utslipp

Det er viktig med en effektiv og god beredskap mot akutte utslipp av farlige kjemikalier basert på industriens egen beredskap og et offentlig beredskapsapparat.

Livsløpsperspektivet

Livsløpsperspektivet innebærer at man ser hele levetiden til et produkt i sammenheng. Regelverk og tiltak overfor kjemiske stoffer i ulike faser av livsløpet må støtte opp om målsettingene for helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Rett til å vite

Alle skal kunne finne ut hva produkter inneholder av helse- og miljøfarlige kjemikalier, hva arbeidstakere eksponeres for og hvilke utslipp produksjonen gir til miljøet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke betydningen av å styrke produktinformasjonsbanken, slik at vanlige forbrukere kan sjekke innholdsstoffer i for eksempel maling, kosmetikk og pleieprodukter.

Næringslivets eget ansvar

Industri og næringsliv skal ha ansvaret for å dokumentere at produkter som markedsføres inneholder kjemikalier som er trygge for helse og miljø.

Komiteen mener at det er et overordnet, langsiktig mål i miljøgift- og kjemikaliepolitikken at utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige stoffer ikke skal føre til helseskader, skader på økosystemer eller skader på naturens evne til produksjon og selvfornyelse. Konsen-

trasjonen av de farligste kjemikaliene i miljøet skal bringes ned mot bakgrunnsnivået for naturlig forekommende stoffer, og tilnærmet null for menneskeskapte forbindelser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil understreke at et utvidet produsentansvar, hvor bevisbyrden er lagt på produsenten av kjemikalier, er et avgjørende tiltak for å unngå forurensning fra miljøgifter i framtiden.

En verden med mindre risiko fra kjemikalier

Komiteen har merket seg at parallelt med den økonomiske og teknologiske utviklingen i vår del av verden så har utslippene og eksponeringen for helse- og miljøfarlige kjemikalier generelt gått ned. Dette henger sammen med økt kunnskap, bedre teknologi og myndighetsbestemte krav, så vel som økt økonomisk handlingsrom. I dag ser vi at mange av de største miljøutfordringene også på dette området er i de tidligere kommunistlandene i Øst-Europa og i mange utviklingsland. Økonomisk vekst, demokrati, åpenhet og deltakelse er nødvendige - men ikke tilstrekkelige - forutsetninger for et bedre miljø. Samtidig er kontroll med helse- og miljøfarlige utslipp en forutsetning for bærekraftig økonomisk vekst og utvikling. Komiteen mener innsats mot miljøgifter må være en viktig del av bistandsarbeidet.

Komiteen har merket seg at kjemiske produkter utgjør nær 10 pst. av verdenshandelen, og at OECD anslår at den globale produksjonen nesten vil dobles innen 2020. Den klart største veksten vil komme i utviklingsland. Utviklingslandene henger imidlertid langt etter OECD-landene når det gjelder kontroll og forvaltning av kjemikalier. Dersom veksten ikke følges av økt innsats for å bedre systemene for kjemikalieforvaltning, er det usikkert om økonomisk vekst vil føre til økt velferd.

Komiteen vil understreke behovet for å ha sterkt fokus på kjemikalieområdet i forbindelse med arbeidsmiljø, og å holde stor oppmerksomhet på forhold som kan sikre arbeidstakerne mot helseskader. I denne sammenheng vil også Arbeidstilsynet ha en viktig oppgave.

Komiteen er tilfreds med at det i forbrukersammenheng rettes oppmerksomhet mot bruk av nanomaterialer, noe som også må gjelde den eksponering som enkelte arbeidstakergrupper kan utsettes for. I denne sammenheng er forskning meget viktig.

Komiteen viser til at selv om det er viktig å redusere utslippene av helse- og miljøfarlige kjemikalier nasjonalt, er det ofte ikke nok for å unngå trusler mot helse og miljø fra miljøgifter. Mange av miljøgiftene vi finner her i landet har opprinnelse andre steder i verden, og er transportert hit gjennom luft- og havstrømmer. Komiteen har merket seg at det er observert urovekkende høye verdier av miljøgifter hos isbjørn og sjøpattedyr i Arktis.

Samtidig som det er viktig for det sårbare miljøet i Arktis å redusere de globale utslippene av miljøgifter, er nivået på miljøgifter i Arktis samtidig en god indika-

tor for den globale tilstanden. Fordi de lokale utslippene i Arktis er lave, egner nordområdene seg godt til å registrere langtransporterte miljøgifter og til å følge utviklingen over tid. Kombinasjonen av flere fysiske, kjemiske og biologiske faktorer under kalde forhold gir høye nivåer av miljøgifter i artene på toppen av næringskjeden i fastlands-Norge og i Arktis. For eksempel er resultater av overvåking av bromerte flammehemmere i våre nordområder brukt i arbeidet for å begrense bruken av stoffene internasjonalt.

Komiteen understreker at påvisninger av langtransporterte miljøgifter i Arktis viser betydningen av internasjonale avtaler som kan begrense utslipp av miljøgifter globalt. Komiteen ber Regjeringen om å arbeide aktivt for et omfattende og effektivt internasjonalt avtaleverk som kan begrense utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Komiteen er kjent med at FN i 2003 vedtok et nytt globalt system for klassifisering og merking av farlige kjemikalier som gjelder all bruk og håndtering av slike stoffer. Systemet, United Nations Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS), inneholder klassifiseringsregler for hvilke fysiske, kjemiske, helse- og miljøegenskaper som anses som farlige. I tillegg inneholder GHS bestemmelser om hvordan disse farlige kjemikaliene skal merkes og hvordan såkalte HMS-datablader som skal følge kjemikaliene skal utformes. Formålet er å gi informasjon om kjemikaliens farlige egenskaper, og samtidig lette internasjonal handel med kjemikalier. Komiteen ber Regjeringen om å arbeide for en snarlig innføring av GHS i aktuelle norske og internasjonale regelverk.

Et Europa med tryggere bruk av kjemikalier

Komiteen er kjent med at EU 18. desember 2006 vedtok det europeiske kjemikalierregelverket REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals). Denne forordningen vil også bli bindende for Norge ved en inkludering i EØS-avtalen.

Komiteen mener at det er viktig med et felles europeisk regelverk på kjemikalieområdet, og at REACH vil være et viktig virkemiddel for å sikre kunnskap om kjemikalier som markedsføres i Europa for å kunne beskytte oss mot helse- og miljøskadelige kjemikalier. REACH gir industrien ansvaret for å dokumentere at kjemikaliene de markedsfører er trygge nok. Dette mener komiteen er et viktig prinsipp, som også er i tråd med prinsippene for norsk miljøpolitikk.

Komiteen er kjent med at REACH vil gi en helt ny dimensjon i norsk kjemikaliepolitikk, og vil fremtvinge omfattende endringer både i regelverk, i industrien og hos myndighetene. Med sine omfattende krav til tester, informasjon om bruk og eksponering oppover og nedover i forsyningskjedene, er REACH i en global sammenheng svært ambisiøs.

Komiteen imøteser implementering av REACH-forordningen i norsk lovgivning så snart som mulig. Det er ønskelig at eventuelle behov for særskilte unntak gjennom tilpasninger ved innlemmelse i EØS-avta-

len avklares raskt. Komiteen mener det er viktig at norsk næringsliv står overfor det samme regelverk som i EU. Komiteen har merket seg at industrien fremholder at en sen norsk implementering av direktivet vil medføre en svekkelse av norsk eksportindustris konkurranseposisjon i forhold til konkurrerende industri innen EU.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser i denne forbindelse til statsrådets svar av 28. mars 2007 på spørsmål fra komiteen - om REACH. Statsråden sier blant annet i sitt svar:

"REACH har stor betydning for norsk næringsliv og da særlig norske leverandører av kjemiske produkter. Så lenge REACH ikke er del av EØS-avtalen vil norske leverandører kunne anses som eksportører fra tredjeland, og kundene i EU får da status som importører med de omfattende plikter dette medfører under forordningen. Dette vil dermed kunne medføre at kunder i EU foretrekker leverandører innen EU."

Dette svaret understreker etter disse medlemmers mening betydningen av at Regjeringen må arbeide for en implementering av REACH i norsk lovgivning så raskt som mulig, og at eventuelle behov for nasjonale særskilte tilpasninger må avklares umiddelbart.

Komiteen har merket seg at Regjeringen har arbeidet for å påvirke utformingen av REACH for å sikre et så høyt beskyttelsesnivå mot helse- og miljøskadelige kjemikalier som mulig. Komiteen mener det er viktig at norske myndigheter søker å påvirke utformingen av EUs regelverk.

Komiteens medlemmer fra Høyre konstaterer imidlertid at så lenge vi ikke er fullverdige medlemmer av EU, så vil Norge ha færre muligheter til å påvirke utformingen av EU-regelverk enn de land som er medlemmer av EU har. Disse medlemmer peker på at så lenge Norge kun har valgt en økonomisk integrering i EU, og ikke et politisk medlemskap, så vil vi i stor grad være henvist til å underkaste oss regelverk vedtatt i EUs organer hvor vi ikke er representert.

Komiteen har merket seg at Regjeringen mener at det er særlig viktig at Norge får anledning til å delta i det nye kjemikaliebyrået som er under etablering i Helsinki, og deler denne oppfatningen. En snarlig implementering av direktivet fra norsk side vil også på en best mulig måte sikre størst mulig norsk deltakelse og innflytelse. Det er viktig at Norge får plass i komiteene i det nye kjemikaliebyrået i Helsinki, foruten at norske eksperter kan ansettes i byrået. Nødvendige institusjonelle tilpasninger i EØS-avtalen må derfor vurderes. I løpet av året vil det rekrutteres mange stillinger i byrået. Etter det komiteen er blitt gjort kjent med er det utlyst viktige stillinger som begrenser søkerne til EU-borgere.

Komiteens medlemmer fra Høyre konstaterer imidlertid at deltakelse i EUs institusjoner og reell politisk innflytelse i EU naturlig nok henger sammen med medlemskap i EU.

Disse medlemmer mener at dersom man ønsker mest mulig politisk innflytelse i EU, ikke minst i forhold til regelverk som også omfatter Norge, så kommer man ikke utenom et fullt medlemskap i EU.

Økt innsats for kunnskap om kjemikalier

Komiteen har merket seg at kunnskap om kjemikalier og deres virkninger på helse og miljø er en forutsetning for en effektiv kjemikaliepolitikk. Komiteen går derfor inn for å øke forsknings- og overvåkingsinnsatsen i forhold til miljøgifter og andre helse- og miljøfarlige kjemikalier betydelig. Det er etter komiteens mening også behov for å styrke formidlingen av kunnskap om kilder, risiko og konsekvenser for helse og miljø på en helhetlig og målrettet måte. Kunnskap er det beste grunnlaget for å regulere de kjemikalier som virkelig utgjør en trussel.

Komiteen viser til at det i meldinga legges opp til et generasjonsmål om å stanse utslipp og bruk av kjemikalier som utgjør en alvorlig trussel mot helse og miljø innen 2020. Dette målet kan ikke nås dersom miljøgifter fortsettes å brukes i alminnelige forbrukerprodukter.

Et forbruk med trygge produkter

Komiteen viser til at en rekke av de produktene vi omgir oss med til daglig inneholder helse- og miljøfarlige kjemikalier. Helse- og miljøfarlige kjemikalier kan gi alvorlige helseproblemer. Særlig utsatt er barn fordi de er i utvikling og da er mer utsatt for skadelige effekter av helsefarlige kjemikalier. Noen stoffer kan gi varige utviklingsskader eller føre til alvorlige sykdommer senere i livet dersom man utsettes for disse stoffene i høye nivåer som barn eller på fosterstadiet. Allergier er et voksende problem i dagens samfunn, og de fleste som blir allergiske utvikler allergien i barndommen.

Komiteen viser til at helse- og miljøfarlige kjemikalier som spres via forbrukerprodukter, spres ekstra bredt, og de er å finne igjen i naturen, i hjemmet vårt, i husstøvet, i maten vi spiser og i blodet vårt. Utslipp forekommer når produktene blir laget, når vi bruker dem, eller når det kastes og blir avfall.

Komiteen mener at forbrukerne har rett til informasjon om helse- og miljøfarlige kjemikalier i produkter, både for å kunne beskytte seg selv og for å kunne velge mer miljøvennlige produkter av hensyn til miljøet eller seg og sin familie. Særlig utsatte personer - slik som barn og allergikere - har et særlig behov for at det finnes informasjon om hvordan de, eller foreldrene, kan velge mindre helsefarlige produkter. Komiteen er kjent med at REACH-regelverket legger opp til en vesentlig økning i informasjonsstrømmen om kjemiske stoffer.

Demokrati, deltakelse og åpenhet er en forutsetning for å ta vare på miljøet. Komiteen viser til at retten

til miljøinformasjon ble nedfelt i Grunnloven i 1992. Komiteen viser videre til at regjeringen Bondevik II fremmet forslag om - og fikk vedtatt - en ny lov om rett til miljøinformasjon og deltagelse i beslutningsprosesser av betydning for miljøet. Loven trådte i kraft 1. januar 2004. Denne loven gir alle innbyggere en rett til å få informasjon fra offentlige etater så vel som fra private selskaper om alt fra produksjonsprosesser til vareinnhold som kan påvirke miljøet. Loven skal sette innbyggerne i stand til å bidra til vern av miljøet, beskytte seg mot helse- og miljøskade og påvirke offentlige og private beslutningstagere i miljøspørsmål.

Komiteen har merket seg at Regjeringen vil innføre forbud eller streng regulering mot miljøgifter i forbrukerprodukter. Komiteen er enig i at det for farlige miljøgifter som kvikksølv, PFOS, bromerte flammehemmere og triklosan er nødvendig med forbud eller strenge reguleringer.

Komiteen ber Regjeringen vurdere forbud mot flere bromerte flammehemmere - bl.a. dekabromdifenyleter (deka-BDE), heksabromsyklododekan (HBCDD) og tetrabrombisfenol (TBBPA).

Regjeringen varsler videre at den vil vurdere innføring av en avgift eller forbud mot kobber til treimpregnering. Komiteen viser til at Statens forurensningstilsyn (SFT) har vurdert et forbud mot bruk av kobber i treimpregnering, og konkluderte ut fra en miljømessig og samfunnsøkonomisk vurdering med at SFT ikke ville anbefale et forbud mot bruk av kobber i treimpregnering med de alternativene til kobberimpregnering som finnes i dag.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter at også andre virkemidler enn forbud vurderes for å sikre at kobberutslipp skal reduseres og stanses i tråd med målene. Et forbud kan likevel bli aktuelt på et senere tidspunkt når mer miljøvennlige alternativer er enda bedre utviklet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at kobber er et helt essensielt mikronæringsstoff som finnes naturlig i miljøet. Kobber tilsettes blant annet i dyrefor og gjødsel for å sikre optimal vekst. I havet er kobber nødvendig blant annet for planktonalgers vekst. Kobber kan ikke sammenlignes med kvikksølv, PCB, DDT, PAH og TBT.

Disse medlemmer peker på at langvarig forskning både i Norge og i andre land ikke har kommet frem til fullgode alternativer til bruk av kobber. Disse medlemmer mener det er lite sannsynlig at en slik avgift vil medføre raskere utvikling av alternative løsninger. Å innføre en avgift på eller forbud mot bruk av kobber, ville for de næringene som i dag benytter kobber som bestandsmiddel i sin produksjon, medføre liten eller ingen miljøeffekt, men betydelig økte produksjonskostnader.

Disse medlemmer vil derfor avvise både et forbud og innføring av avgift på bruk av kobber, når denne bruken er basert på prinsippet om best tilgjengelig teknologi.

Komiteen viser til at utslipp fra sykehus representerer en potensiell miljørisiko. Sykehusene bruker store mengder legemidler og rengjøringsmidler. Bruken har i mange tilfeller vist seg å medføre utslipp til miljøet via avløpsnett. Komiteen viser til at utslipp av kjemikalier og medisinerester fra sykehus rammes i prinsippet av forurensningsforbudet i forurensningsloven, men det er ikke stilt konkrete krav til sykehusene hittil.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det i dag finnes kunnskap nok om potensielle skadevirkninger av legemidler på avveie til å iverksette føre var-tiltak for å bekjempe utslipp av legemidler til miljøet. Eksempler på tiltak er holdningskampanjer for å øke innleveringen av legemidler til apotek, innføring av rutiner for forsvarlig håndtering av legemidler på helseinstitusjoner, trygg destruksjon av legemidler etter innsamling osv. Utslipp av legemidler generelt bør etter disse medlemmers mening være et satsingsområde allerede i 2008. Regjeringen må arbeide for gode og effektive rutiner for innlevering av overflødige legemidler fra forbruker til apotek.

Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen vil at kommunene skal bruke adgangen i forurensningsforskriften til å stille krav til utslippet fra virksomheter for å ivareta slamkvaliteten ved eget renseanlegg, og at den vil vurdere strengere regulering av medisinerester til avløpsnett. Disse medlemmer peker på at sykehusutslipp vil kreve spisskompetanse om helse- og miljøkonsekvenser av ulike legemidler, smittefarlig avfall, radioaktivt avfall, mv. Det er derfor viktig at dette ikke overlates til kommunene alene, men at statlige myndigheter får ansvaret for regulering av utslipp fra sykehus.

Et trygt miljø uten miljøgifter

Komiteen er bekymret for miljøtilstanden i mange av landets fjorder, havner og innsjøer med hensyn til høye konsentrasjoner av miljøgifter. Komiteen er kjent med at det i en rekke av våre fjorder og innsjøer er innført kostholdsrestriksjoner for fisk og skalldyr. Mye av dette er historisk forurensing som representerer en betydelig belastning for naturmiljøet. Komiteen mener at hovedprinsippet for opprydding må være at forurenser betaler for sin forurensing. Der hvor det er vanskelig å identifisere hvem som har ansvaret, eller det på annen måte er vanskelig å pålegge ansvar for oppryddingstiltak, bør imidlertid staten bidra.

Komiteen mener det er en prioritert oppgave å rydde opp i gamle miljøsynder som forurenser grunn både på land og sjøbunnen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det i meldinga redegjøres for at Regjeringen bl.a. vil gjennomføre en handlingsplan for opprydding av forurenset sjøbunn, og gjennomføre en handlingsplan for opprydding av forurenset jord i barnehager og lekeplasser.

Flertallet viser for øvrig til statsrådets svar av 19. mars 2007 på spørsmål fra komiteen - om Regjeringen vil igangsette og gjennomføre en handlingsplan for opprydding i forurenset sjøbunn. I svarbrevet sier statsråden bl.a.:

"Av St.meld. nr. 14 (2006-2007) framgår det at regjeringen vil starte et helhetlig nasjonalt arbeid med å rydde opp i forurenset sjøbunn. Meldingen inneholder en handlingsplan for hvordan oppryddingsarbeidet skal gjennomføres i en første fase, med utgangspunkt i de 17 fylkesvise tiltaksplaner for de høyest prioriterte områder med forurenset sjøbunn i Norge. Erfaring fra oppstart av og videre utvikling i denne første fasen, samt eventuell ny kunnskap om forurenset sjøbunn i andre områder, vil danne grunnlag for å konkretisere handlingsplanen ytterligere mht. tidsfrister og årlig finansieringsbehov."

Flertallet viser videre til at Statens forurensnings-tilsyn i løpet av 2006 påla flere av de større havnene å redegjøre for omfanget av spredning av helse- og miljøfarlige stoffer fra havnene til sjø og sjøbunn og at undersøkelser skal være utført og rapportert i løpet av 2007.

Flertallet viser også til at Regjeringen vurderer å pålegge industrihavner tilsvarende utredningsplikt. Det legges også opp til at det i 2007 skal igangsettes undersøkelser av sjøbunnen utenfor både nedlagte og aktive skipsverft med sikte på tiltak etter at slik kartlegging er fullført.

Komiteen imøteser Regjeringens arbeid for å rydde opp langs norskekysten og i fjordene våre, og gjenscape et rent miljø der gamle forurensinger finnes.

Komiteen viser til regjeringen Bondevik IIs arbeid for å rydde opp i gamle miljøsynder som forurensede sedimenter i sjøbunnen.

Komiteen viser til at regjeringen Bondevik II gjorde forurensningsloven gjeldende for forurensning i og fra havner når det gjelder forurensede sedimenter. Det ble videre gjennomført kartlegging av forurensede sedimenter ved skipsverft og større småbåthavner. Dette danner grunnlag for avklaring av forurensningens omfang og behov for oppryddings- og sikringstiltak. Det ble lagt et godt grunnlag for en videre oppfølging av dette arbeidet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, har merket seg at regjeringen Stoltenberg II i stortingsmeldingen gir uttrykk for høye ambisjoner når det gjelder den videre oppryddingen i forurensede sedimenter, og slutter seg til dette.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti er enig i et føre-var-prinsipp i arbeidet med forurensede sedimenter i sjøbunnen. Dette medlem har i denne sammenheng merket seg arbeidet med å flytte forurenset sjøbunn fra Oslo Havn til et deponi ved Malmøykalven i Indre Oslofjord. Dette medlem har merket seg den lokale motstand mot denne deponeringen blant annet gjennom en folkeavstemning på Nesod-

den. I kommunestyrene i alle de tre berørte kommuner (Nesodden, Oppegård og Oslo) har Kristelig Folkeparti gått imot deponering ut fra frykt om at miljøgiftene vil spre seg i fjorden. Dette medlem registrerer at målinger viser at dette nå holder på å skje. Situasjonen er så langt dette medlem kan vurdere det, langt fra betryggende, og den folkelige motstand er derfor lett å forstå. Dette medlem mener departementet derfor må vurdere tiltak for å følge utviklingen nøye og hindre spredning av miljøgifter i Indre Oslofjord.

Dette medlem er enig i at opprydding av forurenset sjøbunn vil kreve økte statlige bevilgninger i årene framover, og støtter prinsippet om at kostnadene må deles mellom stat og forurenser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til statsrådets svar av 15. mars 2007 på spørsmål fra komiteen - om størrelse på forurensede landarealer og kostnadene for opprydding og rehabilitering. Statsråden sier bl.a. i sitt svar:

"Oppryddingskostnadene på lokaliteter med forurenset grunn varierer kraftig med omfanget av forurensning, bruken av arealene (for eksempel industri, boliger eller barnehager), risikoen for utlekking av følsomme resipienter osv. På noen lokaliteter kan det være tilstrekkelig å tildekke forurensningene med rene masser og avskjære vanngjennomstrømming med noen grøfter eller kanskje fjerne noen mindre mengder masser som er særlig forurenset (hot spots). Dette kan i gunstige tilfeller koste et par hundre tusen kroner. I andre tilfeller kan det være nødvendig å fjerne store mengder sterkt forurensede masser og rense eller deponere disse for deretter å fylle rene masser tilbake. Dette kan koste millionbeløp.

Så lenge disse sakene ikke har kommet så langt at konkrete tiltak er utredet, er det svært vanskelig å estimere kostnadene."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre registrerer at selv om Regjeringen understreker behovet for opprydding i forurensede sedimenter på land og i sjøbunnen, så ble ikke dette fulgt opp med bevilgninger i statsbudsjettet for 2007. Disse medlemmer viser til at i stedet for å prioritere opp dette viktige arbeidet, så valgte Regjeringen å foreslå kutt i bevilgningene til oppryddingstiltak i vann, grunn og sedimenter som er forurenset med farlige miljøgifter med 6 mill. kroner i forhold til et bevilgningsnivå for 2006 som både de nåværende og de forrige regjeringspartiene hadde sluttet seg til ved behandlingen av statsbudsjettet for 2006.

Disse medlemmer peker på at bevilgningene til oppryddingstiltak i statsbudsjettet for 2007 ligger langt under de anbefalinger Statens forurensningstilsyn har kommet med i sitt forslag til opptrappingsplan for opprydding i tidligere utslipp. Disse medlemmer viser til at de reduserte bevilgninger på statsbudsjettet for 2007 på dette området vil medføre at det tar lengre tid å rydde norske fjorder og havner for farlige miljøgifter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil peke på "forurensers-betaler-prinsippet", og på at der staten selv eller selskaper helt eller delvis kontrollert av staten har vært forurenser av jord eller sjøbunn, påhviler det staten et spesielt ansvar for å gjennomføre opprydding av forurensede sedimenter.

Disse medlemmer vil også peke på at det påhviler staten et spesielt ansvar for å sørge for at punktkilder til forurensing forårsaket av staten eller selskaper kontrollert av staten, blir kartlagt og snarlig terminert som kilde til fortsatt forurensing.

Komiteen har merket seg at Regjeringen vil gjennomføre både en handlingsplan for forurenset sjøbunn og en handlingsplan for opprydding i forurenset jord i barnehager og lekeplasser. Komiteen støtter dette og de områdevisse prioriteringer som presenteres i stortingsmeldingen, men peker samtidig på at det er liten verdi i handlingsplaner på dette området dersom disse ikke følges opp gjennom bevilgninger over statsbudsjettet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at Regjeringen vil vurdere om fokuset på å redusere utslippet ved kilden gjennom utslippstillatelser og produktregulering fortsatt er samfunnsøkonomisk mest lønnsomt, eller om det er grunn til å stille krav om økt rensing ved noen renseanlegg. Disse medlemmer viser til at kilderegulering og "forurensers betaler" har vært viktige prinsipper i norsk miljøpolitikk, og mener at hovedprinsippet fortsatt må være regulering av utslipp ved kilden. Rensing av utslipp ved avløpsanlegg vil innebære et brudd med prinsippet om at forurensers betaler, det er teknologisk

krevenne og det kan virke begrensnende i forhold til gjenbruk av slam.

Disse medlemmer er for øvrig skuffet over at Regjeringen ikke har lagt frem en mer forpliktende tiltaksplan for opprydding i forurensede sedimenter. I opposisjon gav bl.a. Sosialistisk Venstreparti uttrykk for at det var behov for milliarder av kroner til oppryddingsformål. Disse medlemmer har med forbauselse merket seg at Regjeringen i år kuttet i bevilgningen til opprydding i forurensede sedimenter.

Disse medlemmer mener det trengs en mer forpliktende handlingsplan for - ikke minst - å sørge for at Regjeringen følger opp sine egne løfter, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i høstsesjonen 2007 fremme for Stortinget en egen forpliktende opptrappingsplan for opprydding i forurensede sedimenter."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Stortinget ber Regjeringen i høstsesjonen 2007 fremme for Stortinget en egen forpliktende opptrappingsplan for opprydding i forurensede sedimenter.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

St.meld. nr. 14 (2006-2007) - sammen for et giftfritt miljø - forutsetninger for en tryggere fremtid - vedlegges protokollen.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 26. april 2007

Gunnar Kvassheim
leder

Børge Brende
ordfører

